Сонцева помста

Східна легенда

Колись у давній давнині —
є в людях поговір —
Численні карлики жили серед Кавказьких гір,
Такі дрібні, що папороть здавалась їх очам
Високоверхим деревом з розложистим гіллям.
На неї лазили вони, стинали гілочки
І мудро будували з них хороші теремки.
І добре жити їм було. Розумні та сильні,
Вони уміли ставити огради кам'яні,
Стріляли з лука дичину, багато мали стад,
Удозвіль зерна й волокна.
Ні віхола, ні град
До них не відали тропи,
і невпокійний грім
Загонів хмарних
не збирав під небом їх ясним.
Дбайливе сонце день у день рівняло їм тепло.
І загорділо серце їх. І в лагідне чоло
Свого світила доброго наміривши стрілу,
Вони казали, сміючись: "За що йому хвалу
Ашуги5 наші віддають? У світлі чи в імлі,
Однаково здоліємо прожити на землі".
От сталося,
одного дня з-за височин гірських
Прозірчаста колисочка залинула до них,
І, як рослинний пух, легка, у сонному лету
Поколихнула цвіт лучний і стала на цвіту.
Поглянули, а там лежить розкохане дитя;
На нім зірчаста тканочка
ще й синє сповиття.
А очі темно-голубі, і золотим пушком,

Мов крайкою, обведена голівка над чолом.
Такого дива не було, відколи ясен-світ!
До нього цмокають, воно сміється на одвіт.
"Да там-то ж красне!" —
каже хтось, милуючись малям.
І ознаймили: "Немовля віщує радість нам.
Хто буде кривдити його,
хай знає: смерть за те!"
Минає час. Чудне дитя, немов з води, росте.
Іще до місяця сп'ялось ходити, а до двох
Увочевидь переросло щонайбуйніший мох.
А й не закропиться нічим,
крім меду та роси.
І виросло на юнака величної краси.
Та що по тім?
Якийсь чудний удався той юнак:
Скрізь нишпорить,
чогось глядить, не бавиться ніяк,
Все хмуриться замислено,
не любиться ні з ким,
І часто світлий зір його
темнить печалі дим.
Уже, на нього дивлячись, журилися діди:
"Коли б лишень од хлопчика
не скоїлось біди!"
Між ними був один горбань.
Чотири сотні літ
В його стуманених очах напівзатьмили світ.
Тепер глядів він череди,
а здавна був герой.
От раз його на самоті питає хлопчик той:
"Ви, карлики, потужний рід.
Ні ворог, ні чума,
Ні дикий барс вам не страшні.
Скажіть, невже нема

Такої сили, що могла б поталуватиб й вас?"
"Нема ніде, — прошамкав дід, —
щоб я так кози пас!"
Але по намислі додав: "Хіба б таке було,
Щоб хуртовиною на нас бавовни намело,
І загорілася вона, то аж тоді, либонь,
Судилася б загибель нам:
пожер би нас вогонь!"
І тільки змовив ці слова недбалий лепетій,
Як там, де щойно був юнак, заюртувався змій,
І став на хвіст,
і вистромив загрозливий язик,
І, збивши бистрими крильми,
бурхнув угору й зник.
А де ж юнак?
Огледілись — і слід запав... Нема!
Великий страх поняв усіх!
Страхались недарма.
Був день.
За муром кам'яним ходило стадо кіз.
Кругом, по горах та ярах,
дрімав одвічний ліс.
З кущів осотових
не міг зорястий знятись пух.
І раптом прикро заволав стурбований пастух:
"Біда! Загуба! Лишенько! Пропали ми навік!
Дак ось кого плекали ми!
Дак ось чому він зник!"
Усі метнулися на крик. "Чого ти? Де біда?"
"Сліпі! Не бачите?
В козла трясеться борода!"
"Дурний же ти!" — "Еге, дурний!
Це ж вітер, а у нас
Спредвіку вітер не гуляв!" —
і в сльози козопас.

Тоді проміння сонячне у жовтий дим лягло,
І з високості клаптями бавовни понесло.
Глухими міріадами летіли пластівні,
А їм услід тиснулися нові в височині.
Як туча, сутінь гуснула.
І потьмарився світ,
І вийшов з душної нори на охолоду кріт.
Тоді рвонуло борвієм7, і в омраку важкім,
Мов скелями привалений,
озвався зглуха грім.
І загули, й склонилися нагірні дерева,
І, вічна голосільниця, заплакала сова.
Гучніше тряхнуло.
Вогонь проскочив в темноті,
Упав, стаївся, вигулькнув і раптом золоті
Угору скинув омахи, мов жмутки злих гадюк,
Що намагались видертись з чиїхось
темних рук.
І загорілася земля,
і страшно зойкнув звір,
І затремтіла заграва на верховинах гір.
І в хруску дерева захряс крик розпачу:
"Пожар!"
І в воду кидався й тонув збезумлений товар8.
В огні кипів і косогір, і яр, і оболонь9,
І пташка, злинувши з вогню,
знов падала в огонь.
Орел, високо вибившись могучими крильми,
Один тужив, клекочучи, за милими дітьми,
І довго люте полум'я сичало і ревло,
Скарлючено вгризаючись у дерево й стебло.
І простяглась пустеля там,
де був квітучий сад,
Куди літав крадящий птах клювати виноград.

Пропали бідні карлики! Лиш мури кам'яні
Про необачне плем'я їх нагадують одні.

5 Ашуг — народний поет-імпровізатор у деяких кавказьких та сусідніх з ними народів.
6 Поталувати — дати на поталу, понищити.
7 Борвій — великий вітер, буря.
8 Товар — худоба, свійські тварини.
9 Оболонь — низинні заливні (заплавні) луки.